

Dr. philol., prof. Maija Burima

Institute of Comparative Studies, Daugavpils University, Latvia

Institute of Literature, Folklore and Art, University of Latvia

Latvian Literature Translations through the Lens of Comparative Literary Studies: periods and phenomena

The historical formation of Latvian literature identity has happened under a powerful impact of foreign literature. At the end of the 19th – beginning of the 20th century some major vectors of borrowing are observed based on translations from western (German, French, English), Slavic (Russian, Polish), Nordic literatures.

The process of translation at that time was mostly anonymous. Translators' names were usually not mentioned or hard to decipher pseudonyms were used. The quality of translations varied greatly: from poor adaptations (in Latvian translation studies the notion of localizations is widely used) to high quality translations of poetry.

Already at that time a significant feature of Latvian literature emerged – writers and poets were those who were engaged in translation, thus improving their own expression and introducing foreign culture values to readers.

During the first period of independence in Latvia (1918-1940), processes of Latvian literature development were aimed at indirect accumulation of foreign culture values; much less – to promoting Latvian culture icons in the world. Translations were basically produced from big culture languages or literatures that were close to Latvian mentality. Professional translators' school had been formed with high demands towards poetic translation; the understanding of the value of translation produced without mediating languages had been established.

Soviet occupation changed the geography of translations. The reception of western culture was replaced by that produced in the languages of the peoples in the USSR. Literary contacts among the soviet republics and socialist countries were ideologically promoted and institutionalized. At that time translation with Russian as the mediating language was practised widely. Along with ideological translations, the role of the resonance of high quality literary texts in promoting Latvian writers in the soviet culture space was essential in the sense of culture contacts.

Regaining of independence in Latvia marked the unprecedented role of the reception of translated texts in Latvian culture. Translations are the way of studying the brightest foreign culture phenomena, transferring them to Latvian culture space, typologically comparing Latvian classical and modern literature trends with those of other literary traditions. The literary contacts developed on the basis of translation in two recent decades do not testify to any specific forms of literary communication of “big” and “small” nations. Rather the reception of foreign literature and promotion of national literature by means of translations of prose fiction and poetry in the context of Latvian experience reveals the presence of several culture phenomena: 1) contacts among which states/languages/cultures are important (less important) and what social/historical/cultural and political contexts or personal contacts of writers and translators determine this; 2) state policy/strategy and support/priority to translation activities; 3) translation policy/institutionalization; 4) consolidation of translation studies as a research discipline.

Майя Бурима

Переводы латышской литературы сквозь призму сравнительного литературоведения: периоды и феномены

Формирование идентичности латышской литературы исторически проходило под сильным влиянием иностранной литературы. В конце 19-го – начале 20-го веков выделяются важнейшие векторы заимствований, которые опираются на переводы: западный (немецкий, французский, английский); славянский (русский, польский), скандинавский.

Переводческий процесс этого времени большей частью анонимен. Чаще всего имена переводчиков не упоминаются или используются нерасшифровываемые псевдонимы. Качество переводов очень разное: от слабых адаптаций (в латышской истории перевода широко используется понятие «локализация») до высокохудожественных переложений.

Уже в это время выкристаллизовалась характерная особенность латышской литературы – большое внимание к переводу со стороны писателей и поэтов, которые одновременно совершенствовали свое мастерство и знакомили читателей с ценностями иностранной культуры.

Во времена первой государственной независимости Латвии (1918–1940) процессы развития латышской литературы направлены на косвенную аккумуляцию инокультурных ценностей; в значительно меньшей степени – на популяризацию икон латышской культуры в мире. Переводы в основе своей делаются с великих культурных языков или литератур родственных латышской ментальности народов. Образуется школа профессиональных переводчиков с высокими требованиями в противовес поэтическому переводу; закрепляется понимание ценности перевода, выполненного без языка-посредника.

Советская оккупация меняет географию переводов. Рецепцию западной культуры сменяет восприятие литературы народов СССР. Литературные контакты между союзными республиками и странами соцлагеря идеологически культивируются и институционализируются. В это время в основном используется перевод через посредничество русского языка. Наряду с идеологическими переводами в плане культурных контактов существенна также роль резонанса качественных литературных текстов в популяризации латышских писателей в советском пространстве.

Восстановление независимости Латвии знаменует небывалую до сих пор в латышской культуре роль рецепции переводных поэтических текстов. Переводы – это способ изучения своеобразия ярчайших явлений иностранной культуры, их переноса в культурное пространство Латвии, типологического сопоставления тенденций своей классической и новейшей литературы с процессами иностранной словесности. За два последних десятилетия основанные на базе переводов литературные контакты не свидетельствуют о специфических формах коммуникации литератур «больших» и «малых» наций. Скорее, восприятие иностранной литературы и популяризация своей литературы посредством художественных переводов и переложений в контексте латвийского опыта утверждает многие культурные феномены: 1) контакты между какими странами/языками/культурами актуальны (неактуальны) и какие социальные/исторические/культурно-политические контексты или личные контакты литераторов и переводчиков их определяют; 2) государственная политика/стратегия и поддержка/приоритеты в переводческой деятельности; 3) политика/институционализация практики перевода; 4) укрепление позиций переводоведения как научной дисциплины.

Проф.д.ф.н. Майя Бурима

Институт по сравнителни изследвания, Университет Даугавпилс, Латвия

Институт за литература, фолклор и изкуства, Латвийски университет

Преводите на латвийска литература през призмата на компаративистиката: периоди и феномени

Исторически идентичността на латвийската литература се формира под мощното въздействие на чуждоезиковите литератури. В края на 19. – началото на 20. век можем да открием векторите на заемане, които имат за основа преводите от чужди литератури: западни (немска, френска, английска), славянски (руска, полска), скандинавски.

По това време преводите в по-голямата си част са анонимни. Обикновено имената на преводачите се премълчават или се използват псевдоними, които е трудно да се разчетат. Качеството на преводите варира от посредствени адаптации (в латвийската теория на превода широко се използва понятието „локализация“) до високохудожествени поетически преводи.

По това време изкрystalизира и една характерна особеност на латвийската литература – в преводаческата дейност участват самите писатели и поети и с това едновременно усъвършенстват изказа си и въвеждат за читателите културни ценности отвън.

През първия период на държавна независимост на Латвия (1918-1940) цел на развиващите се процеси в латвийската литература е по косвен път да се акумулират чуждокултурни ценности и в по-малка степен – да се популяризират навън латвийските културни икони. Преводите основно се правят от езици на големите култури или от литератури, близки до латвийската менталност. Създадена е школа за професионални преводачи, която поставя високи изисквания към поетичния превод. Утвърждава се разбирането за ценността на директния превод без езици посредници.

Съветската окупация променя географията на преводите. В рецепцията западната култура е заменена от тази, която е създадена от националностите в СССР. Литературните контакти между съветските републики и между соц-страните се култивираха и институционализираха идеологически. По това време широка практика има преводът с посредничеството на руския език. Наред с идеологическите преводи

съществена за представянето на латвийските писатели в съветското културно пространство е и ролята на резонанса от високохудожествените текстове.

Възвръщането на независимостта на Латвия бе ознаменувано с безпрецедентната роля на рецепцията на преводни текстове в латвийската култура. Преводите съдействат за изучаването на най-ярките явления в чуждоезиковите култури, за пренасянето им в латвийското културно пространство и за типологическото сравнение на тенденциите в латвийската класическа и модерна литератури с тези в другите литературни традиции. Литературните контакти, развити въз основа превода през последните две десетилетия, не свидетелстват за някакви особени форми на литературно общуване между „големи“ и „малки“ нации. По-скоро рецепцията на чуждоезикови литератури и популяризирането на националната литература посредством преводи на проза и поезия в контекста на латвийския опит показва някои културни феномени: 1) контактите между кои държави / езици / култури са актуални (или неактуални) и какви социални / исторически / културни / политически контексти или лични контакти на писатели и преводачи са определящи за това; 2) държавна политика / стратегия и подкрепа / приоритетност за преводачески дейности; 3) политика / институционализиране на преводаческата дейност; 4) стабилизиране на теорията на превода като научна дисциплина.